

Educació ambiental, sostenibilitat, proximitat i cultura: quatre eixos de futur immediat

Published by [Interacció](#) [1] on 24/04/2023 - 12:38 | Last modification: 18/04/2026 - 08:16

Cada vegada més, els centres mediambientals encarregats de la divulgació dels espais naturals, inclouen propostes culturals en el seu enfocament. La cultura és una eina de primer ordre a l'hora de facilitar l'acostament de la població al medi ambient, a través de valors com la sensibilització i la consciència de la població, sempre a través d'una sèrie de missatges que refermen la connexió entre la cultura i la natura. Incloure la cultura en les programacions dels centres mediambientals implica treballar també de manera transversal, buscant objectius compartits, tasques comunes i també noves complicitats.

El passat 16 de març el Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) va organitzar la jornada «[Els centres d'educació ambiental i la cultura. Cap a una estratègia unitària](#) [2]» per introduir-nos en aquesta realitat complexa però que forma ja part de la configuració diària dels centres mediambientals que han de treballar cada cop més, de manera estreta, amb els centres culturals.

La jornada va ser presencial i va tenir lloc al [Museu del Ter de Manlleu](#) [3]. Les sessions van anar a càrrec de dos docents de trajectòria contrastada que treballen en el camp del medi ambient i l'educació i que estan implicats a fons amb la dimensió cultural, com són **Helena Barracó**, ambientòloga i cap d'Educació Ambiental de l'ajuntament de Barcelona i **Carles Garcia**, director del Museu del Ter.

Dos conceptes clau: la sostenibilitat i la planificació de l'educació ambiental

Helena Barracó aborda el concepte de **cultura de la sostenibilitat** com a conjunt de coneixements, valors i pràctiques que la ciutadania, tant individualment com col·lectivament, ha de desenvolupar amb responsabilitat, racionalitat i creativitat per afrontar les problemàtiques socioambientals i defensar els drets bàsics de les persones dins dels límits ecològics del planeta.

Com qualsevol altra política de la gestió municipal, l'**educació ambiental s'ha de planificar** a través dels plans d'educació ambiental municipals, que són una oportunitat per acostar la política i la gestió ambiental d'un municipi a la ciutadania, per teixir aliances i fer actuacions transversals. I com qualsevol altra acció política, requereix de recursos humans i pressupostos.

L'educació mediambiental: una qüestió de valors

Els **centres d'educació ambiental** tenen per objectiu apropar a les persones el coneixement i el funcionament de l'entorn, transmetre els valors de la protecció del medi i promoure la cultura de la sostenibilitat. Ofereixen una programació estable amb activitats, tallers, xerrades, recursos sobre temàtiques ambientals. I són espais on obtenir informació, ampliar coneixements i fer formació sobre temàtiques ambientals. S'hi adrecen a públics diversos. I volen afavorir la reflexió, el pensament crític i l'acció tant individual com col·lectiva.

Aquests centres ens conviden a estimar el medi i ens fan reflexionar sobre els nostres reptes ambientals locals i globals. Es poden localitzar en espais naturals, en l'àmbit rural o urbà. Incorporen l'atenció a les principals polítiques ambientals municipals sobre l'aigua, l'energia, la mobilitat i el canvi climàtic. Poden ser de gran abast territorial o bé instal·lacions petites. I hi ha un equip amb coneixements metodològics i temàtics (educadors ambientals) dinamitzant els aprenentatges.

Els equipaments ambientals són eines de gestió necessàries per la transició eco-social, que requereixen planificació i recursos econòmics i humans. I es comenten les característiques i model de gestió dels centres de la [Xarxa d'Equipaments Ambientals de Barcelona](#) [4], així com les oportunitats de treball comunitari i de transformació col·lectiva que s'hi obren: intervencions en l'espai públic, impuls de nous projectes ambientals, implicació en projectes comunitaris, projectes de Ciència Ciutadana, projectes de Voluntariat, intervenció en dies i setmanes de rellevància ambiental, intervenció en dies de rellevància local, projectes en col·laboració amb altres centres culturals, esportius.

La cultura de la sostenibilitat és part de la cultura

Per reflexionar sobre els **elements d'interacció cultural** intrínsecs als centres d'educació ambiental, Helena Barracó considera que el relat de la sostenibilitat s'estén i es normalitza. Ens trobem en un moment en el que cal afrontar problemes complexos i grans incerteses. No hi ha solucions màgiques, cal compartir idees, explorar diferents solucions i fomentar el pensament crític. El repte de l'emergència climàtica necessita que tots i cadascú de nosaltres ens impliquem, des de la nostra esfera d'influència i responsabilitat. La responsabilitat és compartida però desigual.

La cultura de sostenibilitat, en qualsevol cas, és cultura. Hem d'impulsar un canvi (contra)cultural per fer front a aquests reptes socio-ambientals. Cal estendre el relat de l'eco-esperança orientat a l'acció. Les intervencions artístiques connecten amb les emocions i ens ajuden a fer entendre la dimensió del problema i crear noves

narratives necessàries.

En un context d'emergència ambiental, social i econòmica calen visions alternatives, nous enfocaments, canvis de paradigma. Cal convidar a la reflexió i s'ha d'arribar al pensament crític, a públics poc o gens motivats i al gruix de la ciutadania, tot promovent noves eines i accions comunicatives, millorant les existents i aprofitant la cobertura creixent de les temàtiques ambientals per part dels mitjans de comunicació. És necessari difondre millor els programes existents (i els nous que es despleguin) per tal que siguin capaços d'empoderar, motivar i capacitar per l'acció.

Helena Barracó ens posa exemples nous referents, nous llenguatges i nous formats des dels quals s'està abordant la diversitat. Com, per exemple, artistes o influencers que promouen mesures ecologistes, obres de teatre que aborden temàtiques mediambientals, el [Pla de sostenibilitat ambiental per a les empreses culturals](#) [5], aplicació de [criteris de sostenibilitat en les produccions audiovisuals](#) [6], maratons per l'emergència climàtica, cinema mediambiental, nous esdeveniments culturals com les Biennals Ciència i Cultura o del Pensament, nous llenguatges i formats en les campanyes de conscienciació, etc. I fa referència a l'estudi [Cultura, medi ambient i emergència climàtica. Com actuar en l'àmbit de la gestió i les polítiques culturals locals](#) [7], publicat pel CERC.

El Museu del Ter: un equipament de territori i societat

Carles Garcia, director del [Museu del Ter](#) [3], ho té clar: el Museu del Ter és un equipament de territori i societat que treballa en els àmbits de la recerca, la conservació, l'educació, l'acció cultural i la promoció turística. I ho fa estant molt atent al seu voltant i promovent la participació i la implicació de la ciutadania. Així com en el seu enorme compromís amb l'educació i voluntat d'enfortir els vincles amb la comunitat educativa, especialment del seu entorn, fent servir moltes estratègies. Al seu web podeu consultar totes les [activitats i programes educatius](#) [8] que desplega el museu.

Aquest equipament va obrir les seves portes al públic el 2004 com una iniciativa de l'Ajuntament de Manlleu per posar en valor el patrimoni cultural vinculat a la història de la industrialització i el patrimoni natural del Ter. Fou concebut també com una peça important per a la recuperació urbana de la façana fluvial del municipi i com una institució que havia de contribuir a dinamitzar la vida cultural de la ciutat. Des del seu origen el museu ha format part del [Sistema Territorial del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya](#) [9].

En els seus orígens el museu incloïa el [Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis \(CERM\)](#) [10] com a àrea ambiental, però el 2016 el CERM es va incorporar com a institut de recerca a la Universitat de Vic, tot i que continua molt vinculat al museu i hi desenvolupa les mateixes activitats de recerca, educació, custòdia i sensibilització ambiental sobre el riu Ter.

L'edifici principal del museu, la fàbrica de can Sanglas, compta amb un espai dinàmic al costat del riu que ofereix als visitants 1500 m² d'exposicions permanents i temporals i un gran nombre d'activitats que serveixen per conèixer el singular procés d'industrialització d'aquest racó de la Catalunya interior i la biodiversitat dels rius mediterranis. Per desenvolupar les activitats educatives el Museu del Ter disposa de dues aules taller, un laboratori d'experimentació i els espais de les exposicions permanents: "La fàbrica de riu", "La Societat Industrial" i "Els rius mediterranis".

El Museu del Ter es troba en un entorn privilegiat a la vora del riu Ter, que permet gaudir d'amplis espais verds i de l'espai de pícnic al Passeig del Ter de Manlleu, a la vora del riu que permet fer una estada molt més agradable. Així, les activitats que ofereix el museu no es limiten a l'edifici de Can Sanglas, la seva seu sinó acompanyen els visitants a la vora del riu i a les colònies industrials de Borgonyà i Rusiñol.

El model de gestió és directa. Treballen bàsicament amb recursos propis i externalitzen molt pocs serveis, fet que els va permetre una gran autonomia durant el període de confinament i represa, on no van haver d'aturar l'activitat i fins i tot van incrementar de manera important els visitants, tant virtuals com presencials. Podeu consultar totes les dades d'activitat del museu a les [últimes memòries publicades](#) [11].

L'educació ambiental i els equipaments: cap a la transició eco-social

L'educació ambiental i els equipaments ambientals són eines de gestió necessàries per la transició eco-social, que requereixen planificació i recursos econòmics i humans. Cal que les activitats de cultura de sostenibilitat es vinculin a projectes que convidin a l'acció transformadora.

És clau connectar l'acció individual als reptes globals, enfortir el treball en xarxa entre diferents agents i l'aprenentatge compartit, i possibilitar diferents nivells d'implicació i compromís. Cal treballar per oferir experiències que esdevinguin aprenentatges significatius per les persones que hi participin. I el procés és tant important com els resultats, els processos de cocreació han de ser enriquidors i transformadors.

I hem d'aconseguir que la cultura sigui més present en els programes i la planificació dels centres mediambientals, necessitem establir programacions conjuntes entre els centres mediambientals i culturals, tot remarcant la importància dels valors culturals en la preservació del medi ambient, i establint alhora ponts transversals de col·laboració entre el medi ambient i la cultura. Al mateix temps és del tot important acostar la necessitat de la preservació del medi ambient a la ciutadania, i per aconseguir aquest objectiu la cultura hi ha de tenir un paper molt rellevant, amb la participació activa d'agents culturals, associacions i també de creadors locals.

Categories: Crònica

Categories: Articles i anàlisi

Tags: cultura i sostenibilitat

Tags: educació i cultura

Tags: desenvolupament territorial

Tags: polítiques culturals

- [12]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2023/04/educacio-ambiental-cultura-eixos-de-futur>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://www.diba.cat/es/web/cerc/-/els-centres-d-educaci%C3%B3-ambiental-i-la-cultura.-cap-a-una-estrat%C3%A8gia-unit%C3%A0ria>

[3] <https://www.museudelter.cat/>

[4] <https://youtu.be/rmfexU-LLM8>

[5] https://icec.gencat.cat/ca/sectors/pla_c/

[6] <https://www.bcncatfilmcommission.com/ca/sostenibilitat>

[7] <https://www.diba.cat/es/web/cerc/recerca>

[8] <https://www.museudelter.cat/museu-educacio/>

[9] <https://sistema.mnactec.cat/>

[10] <https://www.museudelter.cat/cerm-uvic/>

[11] <https://www.museudelter.cat/memories/>

[12] <https://interaccio.diba.cat/node/9186>

